

Innhold

DEL I

Kapittel 1

Livssyn og etikk	13
1.1 Typisk for mennesker?.....	13
1.2 Røtter for etisk tenkning i den vestlige kulturkretsen.....	17
Filosofene.....	18
Sofistene	18
Sokrates (ca. 470–399 f.Kr.)	20
Platon (428–348 f.Kr.).....	22
Aristoteles (384–322 f.Kr.)	26
Hippokrates og legeetikken	29
Etikk i Det gamle testamentet.....	31
Etikk i Det nye testamentet.....	34
1.3 Livssyn og etikk i samtiden.....	38
Kristen etikk.....	40
Islamsk etikk	41
Hinduistisk etikk.....	44
Buddhistisk etikk.....	46
Sekulær etikk	48

Kapittel 2

Etiske grunnlagsproblemer	50
2.1 Etikk og moral	50
2.2 Etiske modeller	54
2.3 Om å få være et mål i seg selv	60
2.4 Hvem er min neste? Nærhetsetikk	62
2.5 Etisk analyse.....	71

	Et skjema for etisk analyse	73
	En kommentar til skjemaet	73
	Moralsk subjekt og berørte parter i barnehagen	75
2.6	Diskursetikk	76
2.7	Anerkjennelse og krenkelse	79
2.8	Menneskesyn og menneskeverd	82
2.9	Naturetikk og håp	88
2.10	Biologi, genetikk og synet på livet	94
2.11	Fortellinger og etikk.....	99

DEL II

Kapittel 3

	Barns etiske og moralske utvikling	105
3.1	Kognitive aspekter ved barns moralske utvikling.....	106
	Kohlbergs tre nivåer i moralsk utvikling	106
	Turiels teori om sosiale områder	107
3.2	Emosjonelle aspekter ved barns moralske utvikling	108
	Empati.....	109
	Skyld og skam	113
	Tilgivelse.....	117
	Selvfølelsens betydning for barns moralske utvikling	119

Kapittel 4

	Verdiformidling i barnehagen	125
4.1	Hva sier barnehageloven og rammeplanen om verdiformidling i barnehagen?	125
4.2	Danning	128
4.3	Moralsk sosialisering og internalisering	129
	De voksne som forbilder og ledere.....	130
	Prinsipper for moralsk oppdragelse og danning.....	130
	Straff, belønning og grensesetting.....	131
	Barnas frie utfoldelse uten inngripen fra de voksne.....	133
	Trening av barnets empatiske muskulatur	134

Samtale om etiske og filosofiske spørsmål.....	138
Konfliktløsning.....	140
Målrettet arbeid med etisk sosialisering i barnehagen.....	141

Kapittel 5

Barnehagerelatert etikk	143
5.1 Mobbing i barnehagen.....	143
De voksnes moralske ansvar.....	147
Hvordan forhindre ekskludering og annen mobbing i barnehagen?.....	148
5.2 Barn og vold.....	153
Medievold.....	155
5.3 Barn og seksualitet.....	156
Seksualitet hos små barn.....	156
Etiske refleksjoner omkring barns seksualitet.....	158
Informasjon om seksualitet i barnehagen.....	159
5.4 Barn og kjønnsroller.....	162
5.5 Barns bruk av tabuord og banning.....	164
5.6 Barns forhold til ærlighet, sannhet og løgn.....	166
5.7 Barn og nettet.....	169
5.8 Etiske teser for arbeid med barn.....	171

Kapittel 6

Yrkesetikk for barnehagelærere	173
6.1 Barnehagelærerens forhold til barnet.....	173
Å betrakte barn som fullverdige medmennesker.....	174
Barnehagelærerens maktposisjon.....	174
Gjensidig respekt.....	176
Barnas verden og de voksne.....	177
Barnehagelærerens følelser overfor det enkelte barn.....	177
6.2 Barnehagelærerens forhold til foreldrene.....	179
Pedagogisk mandat.....	179
Respekt for hjemmets kulturelle, religiøse og verdimeslige ståsted.....	181
6.3 Forholdet mellom de voksne i barnehagen.....	182

	Forholdet mellom profesjonsgruppene i barnehagen	184
6.4	Taushetsplikten	185
	Juridiske aspekter ved taushetsplikten	186
	Opplysningsplikten	189
	Yrkesetiske aspekter ved taushetsplikten	190
6.5	Omsorgssvikt, mishandling og seksuelle overgrep	195
6.6	Barn og sorg	199
	Barns kognitive forståelse av døden	200
	Vanlige reaksjoner ved kriser og dødsfall	200
	Hvordan bør de ansatte i barnehagen møte barnet som sørger?	202
6.7	Etiske valg eller bekvemmelighetsvalg?	205
	Ordforklaringer	207
	Litteratur	210